

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 5 mars 1900, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, i anledning af väckta motioner om indragning till statsverket af de s. k. marketenteri- och lägerkassornas inkomster m. m.

Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 har fått mottaga tvenne motioner, i hvilka föreslås åtgärder för indragning till statsverket af de vid olika truppförband befintliga s. k. marketenteri- och lägerkassor:

dels motionen n:o 12, i hvilken herrar *C. Johansson* i Aflösa och *W. Bengtsson* i Häradsköp hemställa, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t från och med nästa års början till statsverket indraga de s. k. marketenteri- och lägerkassornas inkomster, samt af de influtna medlen låta utanordna hvad som till förbättrade anordningar å lägerplatserna pröfvas vara för manskapet nyttigt och af behovet påkalladt;»

dels motionen n:o 129, i hvilken herr *S. Söderberg* i anslutning till motionen n:o 12 föreslår, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta vidtaga sådan utredning och framläggande af förslag, som afser att, så fort ske kan, till statsverket indraga de s. k. marketenteri- och lägerkassornas inkomster och af dessa utanordna nödiga medel, som äro för befäl och manskap erforderliga för byggnader och underhåll af nödiga hus vid lägerplatserna; eller bereda dem nödigt byresbidrag.»

Såsom skäl för sitt i motionen n:o 12 framställda förslag om *in-
dragning till statsverket af marketenteri- och lägerkassornas inkomster* m. m. hafva motionärerna anført följande:

Genom Kongl. Maj:ts bref till intendentsdepartementet den 15 november*) 1897 är föreskrifvet, rörande användandet af de till de särskilda truppförbandens s. k. marketenteri- och lägerkassor m. fl. hörande medel, att desamma »skola såsom dittills af cheferna för vederbörande truppförband disponeras till betäckande af sådana utgifter för manskapets nytta, förbättrade anordningar vid lägerplatserna samt andra ändamål, afseende truppförbandet i sin helhet, till hvilka medel ej blifvit i stat eller eljest anvisade».

Genomgår man redogörelserna för de olika regementenas lägerkassor, så finner man, att dessa hafva en synnerligen rikligt flödande inkomstkälla i afgiften för marketentierörelsen, hvori ingår rättighet att sälja öl till såväl manskapet som allmänheten. Från denna ölutskänkning kommer alltid hufvudparten af inkomsterna, och får således truppförbandens manskap genom att betala mer, än hvad den försålda varan i sjelfva verket är värd, i ganska betydlig mån bidraga till de inkomster, som enligt ofvan nämnda kongl. bref skola användas till deras nytta, oaktadt många af manskapet äro i knappa omständigheter och väl behöfde sina penningar till nyttigare ändamål än att gifva dem ut för en vara, som de allt för väl kunde undvara och lyckligtvis i de flesta fall ej använda i sina hem.

Att man på detta sätt skaffar sig inkomster till våra lägerkassor, kunna vi ej gilla, och vi hoppas den dag ej skall vara alltför aflägsen, då det blir omöjligt att etablera dylika affärer på kronans vapenöfningsplatser.

Men bortser man för tillfället från den förnämsta betingelsen för dessa inkomster och fäster sig vid det sätt, på hvilket de användas, så synes oss äfven i detta afseende berättigade anmärkningar kunna göras. Vi medgifva villigt, att ganska mycket af dessa penningar användes till nyttiga ändamål, men att äfven motsatsen gör sig gällande, tro vi oss kunna visa.

Af redogörelsen öfver ekonomikassan för år 1898 vid ett i hufvudstaden förlagdt regemente framgår, att af de till 3,586 kr. 53 öre uppgående inkomsterna icke mindre än i det närmaste 1,500 kronor användes till extra förplägning och till kostnad för en regementsfest. Att äfven en del af denna kassas tillgångar användes till manskapets nytta, vilja

*) Skrifvel i stället för den 22 oktober.

vi ingalunda förneka, ty efter en stunds undersökning i detta afseende finner man, att för en skrifkurs utbetalts 18 kronor 80 öre.

Vid ett annat i landsorten förlagdt regemente uppgingo inkomsterna för sagda år till 1,246 kr. 74 öre, och utgafs för extra förplägning, dansmusik och punsch 653 kr. 34 öre, eller mera än hälften af inkomsterna. Huruvida ett dylikt användande af de influtna medlen kan sägas hafva skett i full öfverensstämmelse med föreskriften i ofvan angifna kongl. bref eller till manskapets nytta, synes oss icke vara svårt att afgöra.

Att man å andra ställen på ett mera lyckosamt sätt skött lägerkassans finanser, veta vi allt för väl, då af redogörelsen för ett landsortsregemente framgick, att man vid årets slut i obligationer, depositionsbevis och kontant hade en sparad penning, uppgående till icke mindre än 29,613 kronor 33 öre.

Som af det anförda framgår med all tydlighet, gestalta sig förhållandena vid de skilda truppförbandens lägerkassor mycket olika, dels i afseende på inkomsternas storlek och dels i afseende å deras användande. Å ena stället gör man betydande besparingar, å det andra går debet och kredit jemt och rätt i hop.

Denna olikhet synes oss ej vara till det helas gagn. Vi hålla tvärt om före, att man vid samtliga truppförbandens lägerplatser i afseende å förbättrade anordningar m. m. öfver hela landet har samma behof, hvilka böra afhjelpas efter en gemensam plan. Derigenom tillskyndades alla samma fördelar, men detta önskemål synes oss ej kunna vinnas på annat sätt än genom statens ingripande.

Till stöd för sin i motionen n:o 129 gjorda hemställan, hvilken afser *utredning angående indragning till statsverket af de s. k. marketenteri- och lägerkassornas inkomster* m. m., har herr S. Söderberg andragit följande:

Herrar C. Johansson i Aflösa och W. Bengtsson i Häradsköp hafva vid innevarande års riksdag väckt motion med begäran om indragning till statsverket af de s. k. marketenteri- och lägerkassornas inkomster samt att af de influtna medlen måtte utanordnas hvad som till förbättrade anordningar å lägerplatserna pröfvas vara för manskapet nyttigt och af behofvet påkalladt.

Jag delar deras framställning i berörda afseende, men på samma gång vill jag fästa uppmärksamheten på en sak, hvarvid man bör fästa synnerligt afseende, då man går att vidtaga åtgärder i detta ärende i motionärernas syfte.

Vid åtminstone åtskilliga lägerplatser få officerarne vidkännas afse-

värda uppoffringar för beredande af bostäder m. m. åt sig under mötena. Då så är förhållandet, kan man med fog ej undra på att dessa officerare söka utvägar, på hvilka de kunna skaffa sig nödiga medel. En sådan utväg har beredts dem genom en del af de inkomster, som dessa ölutskänkningsställen vid lägerplatserna inbringa, en utväg, som jag icke kan gilla. Jag vill påstå, att det är ett ockrande på lasten, som är ovärdigt och bör icke tolereras. Klagomål hafva ock af manskapet på åtskilliga platser framstälts genom petitioner och dylikt, hvilket visar, att manskapet i allmänhet icke känner behof af denna ölservering. Dessa framställningar ha lemnats utan afseende, och man kan lätt förstå hvarför, då behofvet vid lägerplatserna kräfver de enskildes uppoffringar i så hög grad, att vid vissa sådana platser officerarne måste bygga och underhålla bostäder m. m. åt sig sjelfva.

Innan utskottet går att yttra sig om de föreliggande tvenne motionerna, anser det sig böra meddela några upplysningar om de i ofvan anförda motioner afsedda s. k. marketenteri- och lägerkassorna samt om de åtgärder, som vidtagits för att ställa desamma under offentlig kontroll.

Tid efter annan hade Kongl. Maj:t förordnat, att medel, som inflöte genom försäljning af gödsel vid åtskilliga beridna truppförband af såväl värfvade som indelta armén, finge till de belopp, som öfverstege kostnaderna för gödselns bortförande, af vederbörande disponeras till en del utgifter, för hvilka medel ej blifvit i stat eller annars anvisade, under vilkor, att årlig redovisning derför till arméförvaltningen afgåfves. I skrifvelse till statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet den 31 oktober 1896 anmälde chefen för tredje arméfördelningen, att han för vinnande af kännedom rörande användningen inom nämnda arméfördelning af de med ofvannämnda kassor jemförliga s. k. lägerkassorna*) under sina inspektionsresor anmodat vederbörande regementschefer att förete dessa kassors räkenskaper för föregående år. Sedan fördelningsintendenten granskat dessa räkenskaper och öfver granskningen afgifvit rapport, hade arméfördelningschefen funnit, att dessa kassor användes klokt och förståndigt till truppförbandens och särskildt manskapets gagn. Men enär bestämmelser (af den art, som funnes för ofvannämnda genom inkomst af gödsel försäljning uppkomna kassor) för närvarande sakna-

*) Äfven kallade »plankassor» (2. arméfördelningen), regementets enskilda kassa m. m.

des rörande användandet af de medel, hvilka till de särskilda truppförbandens s. k. marketenterikassor, lägerkassor med flera inflöte, dels genom försäljning af köksaffall, latrinspillning, å mötesplatser växande gräs m. m., dels ock genom afgifter för rättigheter att å mötesplatser eller invid kaserner idka marketenterirörelse eller att å nämnda platser hålla handelslägenhet, cigarrbod m. m., och då omförmälda kassor, hvilkas medel användts till uppförande af marketenteribyggnader, extra förplägning åt manskapet, planerings- och planteringsarbeten å lägerplatserna, skrifmaterialier samt inbindning af journaler för regementenas expeditioner, syntes böra undergå granskning i likhet med hvad som redan vore stadgad i fråga om flera andra vid truppförbanden befintliga kassor af väsentligen mindre betydelse, afgaf ofvan bemälda arméfördelningschef förslag till föreskrifter rörande användningen af ifrågavarande kassor samt om redovisningsskyldigheten för desamma. Enligt detta förslag skulle mera berörda kassors medel såsom dittills handhafvas och användas på för truppförbanden fördelaktigaste sätt, särskildt till manskapets »gagn och nytta», men skulle, hvad deras användning och reserverade medels placering vidkomme, granskas minst en gång hvarje år af fördelningsintendenten; truppförbanden skulle vara skyldiga att ställa sig till efterrättelse de härvid af fördelningsintendenten gjorda erinringar, samt fördelningsintendenten årligen under december månad afgifva anmälan till chefen för landtförvarsdepartementet om resultatet af denna granskning.

Sedan öfriga arméfördelningschefer afgifvit, delvis af regementschefernas yttranden åtföljda utlåtanden öfver ofvan nämnda förslag, inkom arméförvaltningen å intendents- och civila departementen den 13 juli 1897 till Kongl. Maj:ts med infordradt yttrande. Deri hemställes, *att* lägerkassorna med dertill hörande marketenterirörelse m. m. framdeles såsom dittills måtte förvaltas af truppförbanden sjelfva, dock utan sammanblandning eller gemenskap med någon till officers- eller underofficerscorpserna hörande ekonomi; *att* deras inkomster, i den mån de ej reserverades till framtida disposition, användes på för hvarje truppförband fördelaktigaste sätt — — — *samt att* arméfördelningscheferna under de årliga inspektionsresorna skulle granska lägerkassornas behållning och förvissa sig om de af nämnda kassor bestridda utgifters öfverensstämmelse med för dem medgifna ändamål.

Förslaget vann i fråga om redovisningssättet m. m. icke Kongl. Maj:ts bifall. Den 22 oktober 1897 utfärdades rörande ofta nämnda kassors användning och redovisning ett kongl. bref af följande lydelse:

Till Arméförvaltningen å intendents- och civila departementen.

OSCAR, med Guds Nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung.

Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud allsmächtig!

Sedan Vi tid efter annan förordnat, att medel, som inflöte genom försäljning af gödsel vid åtskilliga beridna trupper af såväl indelta som värfvade armén, finge till de belopp, som öfverstege kostnaden för gödsels bortförande, af vederbörande chefer disponeras till en del utgifter, för hvilka medel ej blifvit i stat eller eljest anvisade, under vilkor dock, att årlig redovisning därför till Eder afgifves, har chefen för tredje arméfördelningen, — enär bestämmelser för närvarande saknades rörande användandet af de medel, hvilka till de särskilda truppförbandens s. k. marketenterikassor, lägerkassor med flera inflöte, dels genom försäljning af köksaffall, latrinspillning, å mötesplatser växande gräs m. m., dels ock genom afgifter för rättigheter att å mötesplatser eller invid kaserner idka marketenterirörelse eller att å nämnda platser halla handelslägenhet, cigarrbod m. m., och då omförmälda kassor, hvilkas medel användts till uppförande af marketenteribyggnader, extra förplägning åt manskapet, planerings- och planteringsarbeten å lägerplatserna, skrifmaterialier samt inbindning af journaler för regementenas expeditioner m. m., syntes böra undergå granskning i likhet med hvad numera vore stadgad i fråga om flere andra vid truppförbanden befintliga kassor af väsentligen mindre betydelse, — i underdånighet afgifvit förslag till föreskrifter rörande användningen af ifrågavarande kassor samt redovisningsskyldigheten för desamma; och hafve Vi, efter det ej mindre I under den 13 sistlidne juli än äfven cheferna för första, andra, fjerde, femte och sjette arméfördelningarna äfvensom militärbefälhafvaren på Gotland underdåniga utlåtanden deröfver afgifvit, vid underdånig föredragning af detta ärende funnit godt i nåder förordna, att samtliga vid truppförbanden befintliga kassor af ifrågavarande beskaffenhet skola såsom hitills af cheferna för vederbörande truppförband disponeras till betäckande af sådana utgifter för manskapets nytta, förbättrade anordningar vid lägerplatserna samt andra ändamål, afseende truppförbandet i dess helhet, till hvilka medel ej blifvit i stat eller eljest anvisade; skolande dock årlig redovisning för kassornas förvaltning från och med början af nästkommande år till Eder afgifvas i sammanhang med öfriga från truppförbanden ingående årsredogörelser.

Hvilket Vi Eder till kännedom och underdånig efterrättelse, i hvad på Eder ankommer, härmed i nåder meddele.

Stockholms slott den 22 oktober 1897.

OSCAR.

Axel Rappe.

Vidare har arméförvaltningen å intendentsdepartementet den 15 december 1899 till fördelningsintendenturerna angående marketenteri- och lägerkassornas inventering utfärdat nedanstående cirkulär:

Till fördelningsintendenturen vid arméfördelningen.

Af förekommen anledning får kongl. arméförvaltningen å intendentsdepartementet härigenom anmoda Eder att vid andra af Eder jemlikt kongl. kungörelsen angående tillämpning tillsvidare af förändrade föreskrifter rörande förvaltningen vid arméns truppförband den 23 november 1894 verkställda inventeringar jemväl årligen granska och genomgå de vid fördelningens truppförband befintliga marketenteri- och lägerkassors disponibla tillgångar och värdehandlingar samt att, derest mot dessa kassors förvaltning och allmänna användande m. m. någon erinran skulle förekomma, derom till departementet inkomma med anmälan.

Stockholm den 15 december 1899.

Nils Berg.

E. Kinell.

Oscar Svensson.

Samma dag utfärdade intendentsdepartementet äfven nedanstående cirkulär:

Sedan de till kongl. arméförvaltningens intendentsdepartement inkomna redogörelser för år 1898 öfver arméns s. k. marketenteri- eller lägerkassor härstädes undergått granskning, har departementet, med återställande till respektive truppförband af ifrågavarande redogörelser, velat härigenom fästa vederbörandes uppmärksamhet dels derå, att dessa redogörelser skola vid insändandet till kongl. arméförvaltningen vara behörigen och fullständigt verifierade, dels ock derå, att förvaltningarne vid dispositionen och användandet af kassornas tillgångar skola ställa sig till noggrann efterrättelse de i det nådiga brevet den 22 oktober 1897 meddelade föreskrifter, hvilka icke synas på alla ställen hafva blifvit behörigen iakttagna, om ock revisionen för denna gång — den första kassornas räkenskaper härstädes granskats — icke ansett lämpligt framställa några särskilda yrkanden.

Slutligen hafva senast församlade statsrevisorer i sin berättelse (sid. 82) meddelat, att de sålunda påbjudna redovisningarna icke från arméförvaltningen öfverlemnats till granskning af kammarrätten och sålunda ej heller varit Riksdagens revisorers granskning underkastade; hvilket revisorerna ansett sig böra omförmåla.

Härtill har arméförvaltningen å intendentsdepartementet genmält, att nådiga brefvet den 22 oktober 1897 endast föreskrefve, att från och med år 1898 redovisning för de så kallade marketenteri- eller lägerkassornas förvaltning arligen skulle till arméförvaltningen ingifvas, men innehölle samma nådiga bref icke någon bestämmelse derom, att kassornas tillgångar skulle bland statsmedlen upptagas och redovisas. Dessa kassors räkenskaper hade af sådan anledning icke medföljt verifikationerna till arméförvaltningens hufvudbok för undergående af granskning hos kammarrätten, men hade räkenskaperna jemte tillhörande verifikationer, efter härstädes undergången granskning, hos arméförvaltningen qvarhållits för att, uppå requisition, kunna hållas Riksdagens revisorer till handa, på sätt äfven för framtiden lärer komma att ega rum, såvida ej annorlunda blefve i nåder föreskrifvet; och hade nu ifrågakomna räkenskapshandlingar först sedan Riksdagens revisorer afslutat sina arbeten, eller under den 15 december 1899, blifvit till truppförbanden återsända.

Från generalintendenten har utskottet fått mottaga från vederbörande inkomna redogörelser för nu ifrågavarande lägerkassors förvaltning under 1899 för samtliga truppförband.

Utskottet har med ledning af dessa redogörelser låtit upprätta en såsom bilaga härefter upptagen tabell öfver kassornas inkomster och utgifter samt in- och utgående behållning. I fråga om inkomsterna hafva de, som härflutit från marketentierörelsen, med anledning af i motionerna lemnade uppgifter, särskildt specificerats.

Af samma anledning har utskottet antecknat de vanligaste sätten att använda kassornas inkomster samt äfven de fall af användning, som genom sin ovanlighet eller af andra skäl fäst utskottets särskilda uppmärksamhet.

Sålunda användas nu nämnda kassor till byggnader för olika ändamål. Vid ett regemente har i byggnadskostnad från lägerkassan under år 1899 utbetalts ej mindre än kronor 6,132 38. Äfven förekomma ränta och amortering å lån för byggnader (på ett truppförband med kronor

1,115: 92) samt kostnader för reparation af dylika (å ett artilleriregemente har till exempel användts kronor 1,381: 78 för reparation af regementets ridhus). Hit höra ock utskylder för marketenteribyggnader. På ett regemente har skurning af tjenstelokal uppgått till kronor 300, eldning till kronor 100. Planerings- och planeringskostnader äro ofta förekommande och stundom ej obetydliga utgiftsposter. I sammanhang härmed stå inköp af trädgårdssoffor och prydnadsväxter, underhåll af parkanläggning m. m. Inventarier och möbler köpas ofta för denna kassas medel; likaledes utgå derifrån i regeln kostnaderna för papper och andra skrifmaterialier, enär staten icke härtill lemnar medel. Tidningar (vid ett regemente till belopp af kronor 740), böcker, bidrag till bibliotek, annonser, tryck af blanketter, bindning m. m. samt telefonafgifter pläga likaledes bekostas af nu ifrågavarande kassor. Äfven förekommer extra förplägning vid utmarscher och dylika tillfällen samt vid jul- och midsommarfesterna, vid hvilka senare den s. k. majstångens prydnad stundom medför rätt afsevärda kostnader. Någon gång stiga utgifterna för denna extra förplägning till belopp nästan motsvarande inkomsterna, såsom vid ett truppförband i hufvudstaden, der lägerkassans hela inkomstsumma varit kronor 2,118: 12 och kostnaden för extra förplägningen uppgått till kronor 1,768: 91, medan vid ett annat regemente inkomsterna stigit till kronor 6,161: 12 och utgifterna för extra förplägning till endast kronor 32. Rätt stora belopp hafva utgifvits för inköp eller hyra af flaggor. Äfven kostymer och transparanger nämnas bland utgifterna för nämnda fester; likaledes »dansprogram». Utspisningsinventarier (tallrikar, glas m. m.) hafva stundom uppgått till ej obetydliga belopp (på ett regemente till kronor 854: 48; på ett annat har inköp af glas stigit till kronor 319: 28; på ett regemente har »hyra af tallrikar» uppgått till kronor 59: 30). Arfvoden till kokkonstapel, kockar och kokerska förekomma i redogörelserna för nu ifrågavarande kassor, och dylika kostnader torde någon gång ligga inne i sådana, som i nämnda redogörelse utan vidare specifikation upptagas såsom »gratifikationer». Vid ett truppförband har såsom utgift antecknats »ett matsalsbord af ek» (kronor 100).

Från dessa kassor hafva jemväl utanordnats medel för inköp af idrottsmateriel (fotboll m. m.) samt belöningar och premier för skicklighet i olika slags sport, liksom understöd åt institutioner, hvilka hafva till ändamål att främja idrott. Musikinstrument, såsom orgel m. m., äro någon gång i nu ifrågavarande redogörelser antecknade å kredit-sidan. Undervisnings- och ritmateriel stiger på ett par ställen till ej

alldeles obetydliga belopp. På ett truppförband har för undervisningen i musik utgifvits kronor 433: 22. Likaledes hafva summor utanordnats till musikkassan och underhåll af musikelever. Cirkusbiljetter förekomma bland utgiftsposterna vid ett truppförband; hyra för kägelbana vid ett annat. Till och med för kläder (vantar m. m.) hafva utgifter skett. På ett kavalleriregemente har en duschapparat anskaffats.

Lägerkassorna sträcka ej blott sin omvårdnad till de friska; sjukvård och skjuts åt sjuka äro upptagna bland deras utgifter. Begravningskostnader, kransar och minnesvårdar omnämnas. Vid några truppförband hafva bidrag (ända till kronor 1,500) lemnats till manskapets enskilda pensionskassor.

Af det sammandrag, som är fogadt vid detta utlåtande, framgår, dels att de s. k. marketenteri- och lägerkassorna röra sig med ej obetydliga belopp, dels att inkomsternas storlek mycket betydligt vexlar för olika truppförband, äfven om dessas olika numerär tages med i beräkningen.

Ofvan nämnda sammandrag visar äfven, att vid de flestä truppförband den hufvudsakliga delen af inkomsterna härflutit från de hyror eller arrenden, som, merendels af bryggerifirmor, betalats för disposition af marketenteribyggnaderna. Dessa afgifters belopp vexla i ännu högre grad än inkomsternas slutsummor. Så hafva lägerkassorna vid två på samma lägerplats förlagda regementen år 1899 af marketentierörelse haft en inkomst af för hvardera kr. 9,500, medan ett och annat truppförband icke synes hafva haft någon som helst inkomst af marketentierörelse.

Sagda förhållande, eller att inkomsternas storlek så betydligt vexlar i fråga om de olika truppförbandens lägerkassor, torde gifva vid handen, att inkomsterna, der de uppgått till relativt höga belopp, ej i hela sin utsträckning äro ounbärliga. Kunna några truppförband ordna sin enskilda ekonomi med jemförelsevis mindre inkomster, så borde äfven andra kunna det. Af sammandraget visar sig ock, att en del af kassorna ega ej obetydliga besparingar placerade å depositionsräkning i banker eller i obligationer.

Då sålunda lägerkassorna vid vissa truppförband hafva afsevärd behållning, torde det kunna sättas i fråga, huruvida samma kassor hädanefter som hittills böra med så stor frihet disponeras af truppförbands-

cheferna och detta utan att vara underkastade granskning af kammar-rätten och Riksdagens revisorer.

Det enda sättet att åstadkomma någon enhet och jemnhet i dessa kassors förvaltning och användning torde vara att de få disponeras endast efter högre myndighets anordning. I denna uppfattning har utskottet funnit sig styrkt vid genomgående af redogörelserna för år 1899. I ett eller annat fall framgår af redovisningarna ej ens hur vissa belopp blifvit använda. Väl äro dessa belopp (uppgående vid ett truppförband till kr. 400 och vid ett annat ända till kr. 1,200) utanordnade till kompani- eller batterichefer m. fl. och af dem qvitterade, men deras närmare användning är ej specificerad eller verifierad. De olikartade ändamål, för hvilka lägerkassorna tagits i anspråk vid olika truppförband, äro så skiftande, att det är omöjligt utan användande af allt för mycken tid och utrymme att lemna en fullständig redogörelse därför. Men redan på grund af den summariska öfversigt, som utskottet här ofvan sökt sammanfatta, må det väl sättas i fråga, huruvida användningen alltid varit i full öfverensstämmelse med kongl. brefvet den 22 oktober 1897.

Utskottet har under sådana omständigheter ej kunnat undgå att finna det önskvärdt, ej blott att ett gemensamt formulär för lägerkassornas redovisning kunde fastställas, utan äfven att någon åtgärd kunde vidtagas i syfte att utjemna den allt för stora olikheten i kassornas nuvarande ställning.

Emellertid synes det kunna ifrågasättas, huruvida indragning till statsverket af dessa lägerkassors *samtliga* inkomster kan eller bör ske. Utskottet föreställer sig, att man i detta hänseende skulle kunna finna en medelväg. Man kunde sålunda till statsverket indraga endast en del af de till nämnda kassor inflytande inkomster och med dessa medel söka åstadkomma en jemnare fördelning af de för truppförbandens enskilda ekonomi nödiga summorna.

I så fall anser utskottet, att hvad som i första rummet borde kunna indragas är den del af inkomsterna, som härflyter från marketenteriernas uthyrning eller utarrendering, så mycket mera som afgifterna icke torde enbart få betraktas som hyra eller arrende, utan tillika utgöra ersättning för *rätten* att utskänka vin och maltdrycker.

Dessa senast nämnda inkomster förete, såsom sammandraget utvisar, mycket stora ojemnheter i fråga om beloppet. Att detta är stort på ett håll, litet på ett annat, beror med all säkerhet på omständigheter, som ej hafva sin grund i förhållanden inom sjelfva truppförbandet, utan på

andra, såsom lägerplatsens närhet till mer eller mindre tätt befolkade trakter, kommunikationernas utveckling m. m. Alltså torde fog finnas för det påståendet, att ej blott truppen utan äfven den stora allmänheten bidrager att frambringa denna inkomstkälla.

Helt säkert skulle, om afgifterna för marketenterierna och rätten att utskänka vin och maldrycker indragas till statsverket, mera enhetliga grundsatser komma att tillämpas å den med marketenterirörelsen nu förenade utskänknigen af vin och starkare maldrycker.

På grund af det anförda får utskottet med anledning af de väckta motionerna hemställa, att Andra Kammarerna må för sin del besluta,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t, efter utredning, taga i öfvervägande, huruvida icke de till truppförbandens s. k. marketenteri- och lägerkassor ingående, från marketenterirörelsen å lägerplatserna härrörande inkomster skulle kunna till statsverket indragas, och af de inflytande medlen på framställning af vederbörande truppförbands chefer utanordnas hvad till förbättrade anordningar å lägerplatserna pröfvas vara för truppförbandet, särskildt manskapet, nyttigt och af behovet påkalladt.

Å utskottets vägnar:

JULIUS CENTERWALL.

Reservationer:

af herrar *Centerwall*, *Gussing* och *Holmlin*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Utskottet anser det för sin del vara både lämpligt och önskvärdt, att cheferna för de olika truppförbanden hafva att fritt förfoga öfver de till lägerkassorna inflytande medel för de ändamål, som omförmälas i ofta åberopade kongl. brefvet den 22 oktober 1897.

Väl har utskottet i truppförbandens redogörelser för 1899 funnit en och annan anmärkningsvärd post, liksom utskottet anser, att redo-

görelserna skulle i många fall vinna i öfverskådlighet och klarhet, om de uppställdes efter ett lämpligt gemensamt formulär, men synas dock medlen i allmänhet hafva blifvit klokt och förståndigt använda i öfverensstämmelse med kongl. brefvets föreskrifter, hvarjemte utgifterna mestadels äro behörigen verifierade. Att vid jul och midsommar samt någon gång vid andra högtidliga tillfällen fester, stundom rätt kostsamma, blifvit firade, torde ej böra gifva anledning till klander. Äfven soldaten, och kanske ej minst han, behöfver någon gång känna sig höjd öfver det hvardagliga, och den fosterländska pregel, som, enligt hvad utskottet inhemtat, dessa regementsfester ofta bära, kan icke annat än bidraga att göra soldaten lämpligare för sitt kall. Särskildt lofvärdt torde det intresse vara, som cheferna för några truppförband visa för manskapets undervisning i nyttiga kunskaper, höjandet af detsammas färdighet i idrott samt för dess pensionskassor. I fråga om kontrollen öfver kassorna och deras användande synes af de upplysningar, som lemnats i det föregående, att vederbörande låtit sig angeläget vara att göra denna allt mera effektiv. Och sedan den nu föreskrifna kontrollen ett eller annat år fått verka, torde de anledningar till anmärkning, som utskottet trott förefinnas vid vissa poster, alldeles bortfalla. Om slutligen statsrevisorernas ofvan (sid. 8) anförda omförmälan leder till den påföljden, att nämnda kassor komma under granskning såväl af kammarrätten som nyss nämnda revisorer, blifva marketenteri- och lägerkassorna i detta fall fullkomligt likställda med kassor, i hvilka statsmedel ingå.

Derest nu de här ifrågavarande kassornas inkomster skulle, såsom i motionerna föreslås, för framtiden helt och hållet indragas till statsverket, och af de influtna medlen af Kongl. Maj:t utanordnades hvad som till förbättrade anordningar å lägerplatserna pröfvades vara för befäl och manskap nödigt och nyttigt, skulle utan tvifvel ej ringa svårigheter uppkomma. Det torde ej vara lätt att bestämma, efter hvilka grundsatser fördelningen af de influtna medlen borde ske, efter truppförbandens numerär eller efter deras behof. I båda fallen uppstår för öfrigt den orättvisan, att efter reduktionen sådana truppförband, som minst bidrage till den gemensamma kassan, ja rent af egde skuld, skulle kunna komma att af samma kassa skörda de största fördelarne.

Motionernas innersta kärna torde emellertid ej vara omsorgen om statsverket eller om utjemnandet af de skiljaktiga sätten för användningen af marketenteri- och lägerkassornas medel, utan den förhoppningen, att intresset hos vederbörande skulle efter medlens indragande till statsverket

svalna för upprätthållandet af dessa kassor, hvilkas största inkomster i regeln äro de afgifter, som betalas för marketenterirättigheten, som ju är förenad med utskänkning af vin och maldrycker.

Huruvida detta mål på det af motionärerna angifna sättet kan vinnas, synes ovisst, och, äfven om så vore, torde det väl ej vara rättvist, att truppförbandens chefer skulle för ändamålets vinnande beröfvas förmånen att på något friare sätt disponera öfver sådana till lägerkassorna ingående poster, som ej härflyta från marketenterirörelse.

Fråga har därför inom utskottet uppstått, om ej det vore möjligt att gå en medelväg och till statsverket indraga endast dem af nu ifrågakända kassors inkomster, som härflyta från marketenterirörelsen.

Utskottet anser dock, att en sådan delning af kassorna skulle innebära en godtycklighet och ej leda till förenkling, utan snarare till inveckling af truppförbandens ekonomiska förvaltning, hvarjemte mycket godt, som nu uträttas på chefernas personliga initiativ, skulle blifva ogjordt, om det skulle behöfvas långa skrifverier för att utverka tillstånd dertill.

I alla händelser torde det vara skäl att uppskjuta förslag till åtgärder af den beskaffenhet, som motionärerna åsyfta, till dess en ifrågasatt förändrad lagstiftning angående försäljning af vin och maldrycker m. m. kan, sedan den i detta syfte tillsatta komitén slutat sina arbeten, komma under ompröfning.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att herrar Johanssons och Bengtssons motioner icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd för-
anleda, samt

att herr Söderbergs motion ej heller måtte af
kammaren bifallas.»;

af herr *Magnusson*.

Herr *Elof Nilsson* har begärt att här få antecknadt, att han ej deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.

Sammandrag af de särskilda truppförbandens marketenteri- och lägerkassors inkomster och utgifter år 1899.

Nummer.	Truppförbandet.	Ingående behållning.		Inkomst af marketenteri.		Inkomst af hyror och arrenden.		Andra inkomster.		Brist.		Summa.		Utgifter.		Utgående behållning.	
		kr.	ö.	kr.	ö.	kr.	ö.	kr.	ö.	kr.	ö.	kr.	ö.	kr.	ö.	kr.	ö.
1	Svea Lifgarde	—	—	5,225	—	—	—	1,819	67	—	—	7,044	67	7,044	67	—	—
2	Göta Lifgarde	1,566	97	3,500	—	—	—	2,487	—	—	—	7,553	97	5,414	43	2,139	54
3	Lifregementet till fot.....	1,729	42	3,000	—	377	—	396	76	1,573	79	7,076	97	7,076	97	—	—
4	Första Lifgrenadierregem:t	255	42	4,425	—	494	10	1,242	32	44	07	6,460	91	6,460	91	—	—
5	Andra Lifgrenadierregem:t	951	81	4,425	—	195	50	1,218	55	—	—	6,790	86	6,457	21	333	65
6	Vestgöta regemente.....	29,613	33	9,500	—	50	—	1,797	33	—	—	40,960	66	10,787	74	30,172	92
7	Smålands grenadiercorps...	1,453	14	66	35	102	—	491	19	—	—	2,112	68	112	58	2,000	10
8	Uplands regemente.....	106	89	6,025	—	610	—	501	37	—	—	7,243	26	5,306	36	1,936	90
9	Skaraborgs regemente.....	8,634	97	9,500	—	—	—	1,061	05	—	—	19,246	02	5,584	69	13,661	33
10	Södermanlands regemente...	3,203	68	2,000	—	20	—	1,159	99	—	—	6,383	67	1,892	56	4,491	11
11	Kronobergs regemente.....	1,510	81	4,000	—	1,375	—	3,019	28	—	—	9,905	09	4,521	64	5,383	45
12	Jönköpings regemente.. ..	—	—	3,000	—	931	—	1,532	73	—	—	5,463	73	4,574	29	889	44
13	Dalregementet	920	06	2,600	—	112	—	3,180	25	—	—	6,812	31	5,585	61	1,226	70
14	Helsinge regemente.. ..	6,262	49	3,800	—	200	—	1,139	38	—	—	11,401	87	6,381	13	5,020	74
15	Elfsborgs regemente.....	9,181	16	4,500	—	522	—	2,421	80	—	—	16,624	96	4,687	96	11,937	—
16	Vestgötadals regemente....	836	16	6,000	—	1,083	—	319	81	3,001	83	11,240	80	9,940	80	1,300	—
17	Bohusläns regemente... ..	241	87	4,075	—	548	10	1,630	86	1,993	02	8,488	85	8,488	85	—	—
18	Vestmanlands regemente....	3,543	20	2,925	—	2,037	50	2,444	99	—	—	10,950	69	5,934	64	5,016	05
19	Norrbottnens regemente.....	8,309	42	500	—	—	—	1,177	96	—	—	9,987	38	501	79	9,485	59
20	Vesterbottnens regemente....	7,565	44	3,255	77	75	—	1,040	59	—	—	11,936	80	3,600	06	8,336	74
21	Kalmar regemente	464	32	2,200	—	303	—	1,239	85	—	—	4,207	17	3,741	66	465	51
22	Vermlands regemente.....	3,096	58	3,065	—	984	—	1,738	07	—	—	8,903	65	6,769	40	2,134	25
23	Jemtlands fältjägare.....	838	60	1,870	—	986	50	464	38	—	—	4,159	48	3,567	20	592	28
24	Norra Skånska Infanteriregt	3,377	46	3,200	—	800	—	821	15	—	—	8,198	61	6,371	51	1,827	10
25	Södra Skånska do	113	26	4,730	—	2,700	—	2,020	77	7,201	91	16,765	94	16,765	94	—	—
26	Vermlands fältjägare.....	—	—	1,200	—	125	—	465	69	—	—	1,790	69	1,787	28	3	41
27	Gottlands Infant.-reg:te*)	70	59	25	—	80	—	998	28	—	—	1,173	87	614	73	559	14
28	Hallands bataljon.....	2,014	70	2,000	—	751	—	619	95	—	—	5,385	65	4,046	54	1,339	11
29	Vesternorrlands regemente	5,152	31	3,000	—	—	—	1,328	65	—	—	9,480	96	9,205	79	275	17
30	Blekinge bataljon.....	74	62	—	—	252	—	1,319	85	—	—	1,646	47	1,642	49	3	98
	Transport	101,138	68	103,612	12	15,713	70	41,119	52	13,814	62	275,398	64	164,867	43	110,531	21

*) Enligt hvad utskottet enskildt inhemtat, lär inkomsten af marketenteriet uppgå till högre belopp, hvilket icke framgår af den aflemnade redovisningen.

Nummer.	Truppförbandet.	Ingående behållning.		Inkomst af markentieri.		Inkomst af hyror och arrenden.		Andra inkomster.		Brist.		Summa.		Ugiften.		Utgående behållning.	
		Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
	Transport	101,138	68	103,612	12	15,713	70	41,119	52	13,814	62	275,398	64	164,867	43	110,531	21
1	Lifgardet till häst	1,485	82	2,500	—	—	—	1,217	25	—	—	5,203	07	3,150	26	2,052	81
2	Lifregementets dragoner ...	726	06	2,325	—	70	—	—	—	—	—	3,121	06	2,467	11	653	95
3	Lifregementets husarer	219	01	850	—	407	50	780	60	—	—	2,257	11	2,146	34	110	77
4	Smålands husarregementet ...	1,118	46	600	—	135	—	1,469	66	—	—	3,323	12	3,161	13	161	99
5	Skånska husarregementet ...	1,516	26	1,450	—	—	—	—	—	—	—	2,966	26	1,018	65	1,947	61
6	Skånska dragonregementet	2,756	41	1,958	—	220	—	490	42	—	—	5,424	83	1,330	80	4,094	03
7	Kronprinsens husarreg:te ...	1,020	98	4,744	98	—	—	531	44	—	—	6,297	40	4,306	33	1,991	07
8	Norrlands dragonregemente	271	30	—	—	—	—	432	37	—	—	703	67	301	89	401	78
1	Första Svea artillerireg:te...	13,939	99	2,500	—	—	—	1,849	65	—	—	18,289	64	5,144	31	13,145	33
2	Första Göta artillerireg:te	112	05	2,500	—	—	—	956	07	—	27	3,568	39	3,568	39	—	—
3	Vendes artilleriregemente..	126	69	—	—	127	—	1,131	70	—	—	1,385	39	779	93	605	46
4	Norrlands artilleriregemente	4,495	28	4,500	—	—	—	696	53	—	—	9,691	81	6,052	88	3,638	93
5	Andra Svea artillerireg:te	2,126	08	1,750	—	—	—	768	43	—	—	4,644	51	2,785	53	1,858	98
6	Andra Göta artillerireg:te	76	90	800	—	—	—	2,247	81	172	37	3,297	08	3,297	08	—	—
7	Gotlands artillericorps	18	63	200	—	—	—	230	30	—	—	448	93	367	61	81	32
8	Vaxholms artillericorps	353	17	2,550	—	—	—	279	63	—	—	3,182	80	2,925	90	256	90
9	Karlsborgs artillericorps ...	1,507	26	763	16	—	—	255	90	—	—	2,526	32	977	42	1,548	90
1	Svea ingenjörsbataljon	385	39	914	67	—	—	897	22	—	—	2,197	28	1,884	81	312	47
2	Göta ingenjörsbataljon	286	79	1,500	—	—	—	367	40	—	—	2,154	19	2,098	48	55	71
1	Svea trängbataljon.....	721	21	2,600	—	270	—	747	72	—	—	4,338	93	2,653	29	1,685	64
2	Göta trängbataljon.....	—	—	2,550	—	32	26	790	42	110	36	3,483	04	3,483	04	—	—
3	Norrlands trängbataljon ...	587	78	2,000	—	—	—	441	85	—	—	3,029	63	2,377	48	652	15
4	Vendes trängbataljon.....	104	46	2,000	—	—	—	691	25	—	—	2,795	71	2,511	83	283	88
	Summa	135,094	66	145,167	93	16,975	46	58,393	14	14,097	62	369,728	81	223,657	92	146,070	89